

**O'ZBEKISTONDA ESTRADA SAN'ATINING RIVOJLANISHI:
TARIXIY YO'L VA ZAMONAVIY HOLAT**

Ikromova Madina Karimqul qizi,

*O'zbekiston Davlat konservatoriyasi qoshidagi
Botir Zokirov nomidagi O'zbekiston Milliy estrada
san'ati instituti magistrature bosqichi talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada estrada san'atining o'zbek musiqa madaniyatiga kirib kelishi, o'zbek milliy estrada san'atining rivojlanishi, shuningdek, ushbu san'at turi taraqqiyotida o'zbek bastakorlarining hissasi va ularning ijodiy uslublari haqida ilmiy ma'lumotlar va qarashlar bayon etilgan.*

Asosiy tushunchalar (Kalit so'zlar): *estrada, ta'lim, tarbiya, ma'naviyat, san'at, bilim, ko'nikma, ohang, qo'shiq.*

O'zbek san'atining shakllanishi uzoq tarixiy va madaniy bosqichlarni bosib o'tgan bo'lib, har bir davrda o'ziga xos yo'nalishlar va ifoda uslublari bilan boyib borgan. Bugungi kunda san'atning eng ommabop va keng tarqalgan yo'nalishlaridan biri bu — estrada san'atidir. Estrada san'ati ayniqsa XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab jadal sur'atlarda rivojlana boshladi.

Estrada — keng auditoriyaga mo'ljallangan sahnaviy ijod shakli bo'lib, o'z ichiga musiqa, vokal, raqs, satira va boshqa ko'ngilochar janrlarni oladi. O'zbekistonda estrada san'ati xalq musiqasi va klassik an'analarning sinteziga asoslangan holda shakllandi. Bu uyg'unlik tufayli milliylik va zamonaviylik unsurlarini o'zida jamlagan yangi sahnaviy ifoda vositalari paydo bo'ldi.

O'zbekiston Milliy ensiklopediyasida «estrada» tushunchasi ispancha ildizga ega bo'lib, keng ma'noda sahnaviy ko'ngilochar san'at shakllarini, tor ma'noda esa professional sahna san'atini anglatadi. Chet elda bu soha «music-hall» (Angliya), «variete», «kabare» (Fransiya), «show» (AQSh) kabi nomlar bilan tanilgan.



O'zbek estradasining rivojlanish yo'li ikki asosiy yo'nalishda kechdi. Bir tomondan, xalq og'zaki ijodi va an'anaviy musiqasi sahna talablariga moslashtirildi (masalan, Tamaraxonim va M. Qori-Yoqubovning laparlari, Yusufjon qiziqning askiyadan ilhomlangan chiqishlari). Ikkinchi tomondan esa xorijiy janr va uslublarning kirib kelishi natijasida yangi sahna shakllari yuzaga keldi.

60–70-yillarda radio va televideniyaning rivojlanishi estrada san'atining keng ommaga tarqalishiga turtki berdi. Shu yillarda birinchi estrada guruhlari, yakka ijrochilar va bastakorlar sahnaga chiqdi. Tez orada bu san'at sohasi xalq orasida ommabop bo'lib, keng auditoriyani qamrab ola boshladi. 1991 yilda O'zbekiston mustaqillikka erishgach, estrada san'ati yangi bosqichga ko'tarildi. Milliy iftixor, tarixiy xotira va madaniy merosga asoslangan asarlar katta talab bilan kutib olina boshladi. Davlat tomonidan estrada san'atiga bo'lgan e'tibor — mukofotlar, festivallar va ijodiy muassasalar orqali namoyon bo'ldi. Xususan, 2020-yil 2-dekabrdagi Prezident qarori (PQ–4908) bilan Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati instituti tashkil etildi. Mazkur institutning asosiy vazifalari orasida — malakali mutaxassislar tayyorlash, ilmiy-tadqiqot ishlari olib borish, milliy estrada namunalari nota asosida saqlab qolish, ijodiy maktablarni rivojlantirish kabi masalalar mavjud.

Zamonaviy o'zbek estrada san'ati janrlar xilma-xilligi, milliy va jahon musiqiy an'alarining uyg'unligi, yoshlar faolligi va ijtimoiy ahamiyati bilan ajralib turadi. Estrada nafaqat ko'ngilochar vosita, balki estetik tarbiya, vatanparvarlik ruhini shakllantiruvchi omil sifatida ham katta rol o'ynaydi. Estrada san'ati rivoji 1940-yillardan boshlab vokal-instrumental ansambllar va simfo-djaz orkestrlari faoliyati bilan bevosita bog'liq. M. Jolkov tomonidan tashkil etilgan «Музик-холл», N. Zinin asos solgan simfo-djaz orkestri, 1957-yilda tuzilgan «Yoshlar» (Ёшлик) ansambli kabi jamoalar ushbu yo'nalishning asosiy tamal toshlarini qo'ygan.

Botir Zokirov, Lola va Nozima Zokirovalar, Farmon Sodiqova, Rustam Nomozov kabi ijrochilar o'zbek estradasining asoschilari sifatida tilga olinadi. Ularning ijodi xalq an'analari va zamonaviy sahna san'atining uyg'unlashuvidan namuna bo'ldi. Shuningdek, M. Mirzayev, Sh. Ramazonov, S. Yudakov, M. Burhonov kabi bastakorlarning qo'shiqlari zamonaviy estrada repertuarini boyitdi. Ularning



asarlari orqali milliy estrada san'ati o'ziga xos yo'nalishga ega bo'lib, xalq orasida keng tarqaldi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbek estrada san'ati uzoq tarixiy yo'lni bosib o'tib, bugungi kunda o'zining milliylikka boy, yangilanishga ochiq va badiiy qimmatga ega tarmog'iga aylangan. Bu san'at xalqning ma'naviy hayotida muhim o'rin egallab kelmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Ahmedova S.** O'zbek musiqasi: an'analar va zamonaviylik. — Toshkent: Fan, 2005. — 240 bet.

(Mazkur kitob o'zbek musiqasining evolyutsiyasiga, shu jumladan, estrada san'ati rivojiga xalq an'alariga asoslangan holda bag'ishlangan.)

2. **Xalilov F.X.** XX asrning ikkinchi yarmida O'zbekistonning musiqa san'ati. — Toshkent: Fan, 2001. — 276 bet.

(O'zbek estradasi tarixi, orkestrlar va vokal-ansambllarning rivojlanishi bo'yicha asosiy manbalardan biri.)

3. **Zokirov B.** Mening qalbim musiqasi: Ijodiy sahifalar. — Toshkent: Musiqa nashriyoti, 1998. — 190 bet.

(O'zbek estradasining asoschilaridan biri Botir Zokirovning ijodi, intervyulari va tahlillar to'plami.)

4. **Muxamedova G.** O'zbekistonda musiqiy ijrochilik tarixi. — Toshkent: O'zbekiston, 2010. — 220 bet.

(Ijrochilik san'atining rivojlanish bosqichlari, jumladan, milliy estrada shakllanishi haqida ma'lumot beradi.)

5. **Yunusova A.** O'zbekiston estrada musiqasi: manbalari va rivoji. — Samarqand: SamGIIT, 2012. — 198 bet.

(XX asr boshidan to hozirgi kungacha O'zbekiston estradasi sahnasining shakllanishi va taraqqiyotini o'rgangan ilmiy tadqiqot.)